

שורש ההבדל בין העולה לחטאת

בקרבנות הבהמה, הדם והאימורים ניתנים למזבח, ואילו הכהנים או הבעלים זוכים בבשר או בעור (בעולה). לעומת זאת בקרבן העוף מצינו הבחנה קוטבית: חטאת העוף נתייחדה בכך ש"אין למזבח אלא דמה, וכולה לכהנים" (משנה סד, ב); ואילו עולת העוף כולה למזבח, ואין לכהנים בה דבר, וכדברי הגמ' (כריתות ח, ב): "איזהו דבר שכולו לה? הוי אומר: עולת העוף".

הבחנה זו בולטת בקרבן עולה ויורד, בו העני מביא זוג עופות לחטאת ולעולה כתחליף לבהמה אחת לחטאתו של העשיר. נראה, אפוא, ששני קרבנות העוף ממלאים תפקידים שונים הקיימים בקרבן בהמה: חטאת העוף נועדה למתן הדם, ואילו עולת העוף נועדה להקטרה (ראב"ע ורמב"ן ויקרא ה, ז)¹⁵.

בכך ניתן להסביר את איסור "לא יבדיל", שנאמר בין בחטאת ובין בעולה, אך באופנים מנוגדים: בחטאת נאמר איסור זה לגבי המליקה, שהמולק את העוף לקראת מתן דמו לא יבדיל לגמרי את ראשו מגופו, ככתוב: "ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל" (ויקרא ה, ח). ובעולה נאמר איסור זה לגבי הכנת גוף העוף להקטרה: "ושסע אותו בכנפיו, לא יבדיל" (ויקרא א, יז). ניתן להסביר זאת כך: עיקרה של החטאת הוא מתן הדם, ולכן העוף צריך להיות שלם בשעת ההזאה. עיקרה של העולה הוא ההקטרה, ולכן הדגש על שלמות גופו בשעה זו¹⁶.

על פי זה יתבאר גם ההבדל במתן הדם: בחטאת יש הזאה, הדומה למתן הדם בכל הקרבנות, ורק לאחר מכן מיצוי, בתורת שפיכת שיריים, "והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח" (ויקרא ה, ט, וראה מערכה קנט). בעולה קבעה התורה מיצוי בלבד, כביכול אין בה צורך בזריקת דם ממש, וכל מתן דמה אינו אלא כעין שפיכת שיריים.

מערכה קנד. מקום עשיית חטאת העוף (סג, א-סד, ב)

דרומית מערבית. ר' אלעזר¹ לומד זאת מתוך השוואה להגשת המנחות, על פי היקש: "והביא את קרבנו... עשירית האיפה... כי חטאת היא" (ויקרא ה, יא).

בהמשך המשנה נאמר: "ובכל מקום היתה כשירה, אלא זה היה מקומה". הגמ' שואלת על כך: "מאי קאמר?"², ומשיב רב אשי: "בכל מקום היתה כשרה – למליקתה, אלא זה היה מקומה – להזאתה". ופירשו רש"י (ד"ה בכל מקום) ותוס' (ד"ה אף חטאת), שהלימוד מהגשת המנחה נאמר על ההזאה בלבד, מפני שהיא טעונה מזבח כמו ההגשה, מה שאין כן במליקה.

ומה טעמו.

1. בגמ' לפנינו "ר' יהושע", אבל מלשון הגמ' "מנא הני מילי? אמר ר' יהושע" נראה שאינה ברייתא, ובשטמ"ק הגיה: "ר' אלעזר".

2. נראה מלשון הגמ' שהקושיה נובעת מסתירה בלשון המשנה, והדבר טעון ביורו,

מסתבר, שזירו הקרבתו של העוף נחוץ לניהולו התקין של בית המקדש, מפני ריבויים של קרבנות אלה. ניתן לשער שהיו בכל יום מאות עופות, כנדבה או לחובת זב וזבה ויולדת (וכפי שמצינו במשנה להלן, שנקבע מקום חלופי במזבח לעשיית עולת העוף "כשהיא רבה במזרח"), ולפיכך קבעה התורה עבורם תהליך מהיר במיוחד.

צריכת קרבנות העוף. בתמונה נראה קולומבריום, מתקן לגידול המוני של יונים, שכמוהו נמצאו רבים בארץ ישראל מתקופת בית שני ואחריה, בעיקר באזור יהודה. הדבר ממחיש את היקף גידול היונים בארץ ישראל בזמן הבית, כנראה במידה רבה בקשר להבאת קרבן העוף בבית המקדש. במשנה בכריתות (פ"א מ"ז) מסופר, שבתקופה מסוימת היו קיני העופות לקרבן יקרים מאד, עד שרבן שמעון בן גמליאל הורה (משום "עת לעשות לה", ברטנורא שם) שאשה שחייבת סדרת קינים יכולה להסתפק בהבאת קן אחד, והדבר הביא לירידה תלולה במחירים.

נאמר בתורה בעניינה של חטאת העוף: "והביא אותם אל הכהן והקריב את אשר לחטאת ראשונה, ומלק את ראשו... והזהו מדם החטאת על קיר המזבח, והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח חטאת הוא" (ויקרא ה, ח-ט). מוזכרות כאן שלוש פעולות: מליקה, הזאה על קיר המזבח, ומיצוי אל יסודו. יש לברר את המקום המדויק הדרוש בעשיית הפעולות הללו.

המליקה

במשנה נאמר (סג, א): "חטאת העוף היתה נעשית על קרן

15. ועיין אור שמח במילואים להל' מעשר שני ז, ג, שמטעם זה היתה הוה-אמינא (לפי גרסה מסוימת בחולין כא, ב) שעולת העוף שתהיה כשרה לעשותה בלילה, כדן הקטרה.

16. וראה להלן מערכה קסא, דיון בשאלה האם ההבדלה בעולה היא איסור,

לעומתם, הרז"ה (קנינים שם) סובר שניתן למלוך בכל מקום בעזרה, ואין לחשוש שמא ישפך דם הנפש. לדעתו דברי הברייתא "בכל מקום במזבח" אינם בדווקא, ונאמרו לרבותא, שאפילו מלך למעלה כעולת העוף – כשרה⁶. ראייה לדבריו מלשון התוספתא (ז,ב): "מלקה בכל מקום בעזרה – כשרה" (אלא שבחסידי דוד והגר"א הגיהו: "במזבח"). במנחת ביכורים על התוספתא הוסיף להוכיח זאת מהגמ' (מח,ב) הלומדת ממיעוט מיוחד שהעוף אינו טעון מליקה בצפון, הרי שהוא כשר בכל העזרה⁷.

מליקה במקום אחר בעזרה. לדעת הראב"ד אסור לעשות כן, שמא דם העוף ישפך לפני הגעתו למזבח, ולדעת הרז"ה הדבר מותר.

הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות ז,ו) פוסק: "חטאת העוף כיצד היתה נעשית? מולק אותה בקרן דרומית מערבית...". ובהמשך (הל' ט) כתב: "וכל מקום מן המזבח כשר למליקתה, ובלבד שיזה דמה למטה מאמצע המזבח". הרמב"ם קובע שגם המליקה תהיה בקרן זו, וכן משמע ביראים (סי' שיט)⁸, ולכאורה בסוגיה אין מקור לכך⁹. יתירה מזו: גם בדיעבד הכשיר הרמב"ם רק את שאר המקומות

על פי זה נראה שהמליקה כשרה בכל מקום בעזרה, שכן אין מקור המגביל את מקומה, אולם בברייתא המובאת בגמ' נאמר: "מלקה בכל מקום במזבח – כשרה". בעניין זה מצינו מחלוקת ראשונים:

הראב"ד (בפירושו לקנינים פ"א מ"א, מובא בשטמ"ק בהשמטות כאן, אות ב) סובר שיש למלוך דווקא בסמוך למזבח, כדי שדם הנפש לא ישפך לפני ההזאה והמיצוי במזבח³, ונראה שלדעתו הרי זה מדרבנן. כיוצא בזה כתבו תוס' במנחות (ב,ב ד"ה עולת העוף), שאין זה מקובל למלוך את החטאת בראש המזבח, "שלא יפול הדם לארץ קודם שיבוא למטה"⁴. בקרית ספר (הל' מעשה הקרבנות פ"ז) אף הביא מקור בתורה למליקה במזבח, מהפסוק הנ"ל: "והביא אותם אל הכהן והקריב את אשר לחטאת ראשונה, ומלק...". ופירש "והקריב" – קירב למזבח, ורק אז – "ומלק"⁵.

מליקה והזאה בקרן דרומית מערבית. מצוה מדאורייתא להזות את דם חטאת העוף בקרן זו דווקא. באשר למליקה, הדעות חלוקות האם מצוה למלוך דווקא כאן, מדאורייתא או מדרבנן.

א,טו; ועיין חסידי דוד זבחים ז,ב). אולם בחזקוני פירש "והקריב" כהמשך לרישא, שהבעלים יקריב לכהן את החטאת תחילה, ואין זו הקרבה למזבח. פירוש אפשרי נוסף: "והקריב" איננו קירוב העוף למקום כלשהו, אלא מלשון קרבן, שהכהן יעשה תחילה בחטאת את מעשי הקרבן, וזאת כיצד? "ומלק" וכו'.

6. הרז"ה מסתייע מכך שהגמ' לא פירשה את המשנה: "בכל מקום היתה כשרה למליקתה בדיעבד, אלא זה היה מקומה למליקה לכתחילה".

7. יש לדחות, שדרשה זו נצרכה לדעה שרק חלק מהמזבח נחשב כצפון (עיין תוספת העזרה ויקרא נדבא פרק ו,ה). ועוד, שראיה זו מוכיחה שאין חובה מדאורייתא למלוך במזבח, כדעת הקרית ספר, אבל אינה ראייה לשלול חיוב מדרבנן, כדעת הראב"ד.

8. היראים הביא את המשנה "היתה נעשית על קרן דרומית מערבית" במצות "לא יבדיל", העוסקת בהלכות המליקה ולא בהזאה.

9. בציין אליעזר (חי"ב סי' מז) תלה זאת בגרסה בברייתא: לנוסח שלפנינו "מלקה בכל מקום במזבח כשרה", לשון עבר, משמע שהוא בדיעבד, ואילו לנוסח השטמ"ק (אות ט) "מליקה" הרי זה אף לכתחילה.

שהרי ניתן לפרש "בכל מקום היתה כשרה – בדיעבד, אלא זה היה מקומה – לכתחילה" (וראה הערה 6). יש שפירשו ש"בכל מקום היתה כשרה" משמעו לכתחילה (שפת אמת). בצאן קדשים כתב שהגמ' לא פירשה כן מחמת דרשת ר' אלעזר, ונראה מדבריו שקרן דרומית מערבית מעכבת בהזאה, וראה להלן.

3. לשונו: "צריכה שתהא במזבח", ומשמע שעומד על גבי המזבח ממש, אבל נראה שאינו בדווקא, שהרי חטאת העוף נעשית למטה, וכדי שלא ישפך הדם דיו שיעמוד על רצפת העזרה. ואפשר שלדעת הראב"ד הכהן צריך לעמוד על היסוד (ראה כיוצא בזה לעיל מערכה צג, הערה 1, לגבי הקרבנות הטעונים שפיקה), או שעל כל פנים העוף יהיה באויר היסוד.

4. תוס' כותבים "קסלקא דעתך", וניתן להבין שלמסקנת הגמ' שם: "אטו חטאת העוף למעלה מי ליתא?" אין צורך להקפיד על כך. אבל נראה יותר שכוונתם שלפי מסקנת הגמ' שם אמנם אין זה מקובל למלוך חטאת למעלה, ובכל זאת העומד ומולק למעלה אין זו הוכחה גמורה שכוונתו לשם עולה (עיין בסוגיה שם, ובטרת הקודש כאן).

5. כעין הכתוב בעולת העוף: "והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו" (ויקרא

אינה מעכבת, ומכל מקום חיוני לתת כנגד היסוד, ככתוב: "והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח".

הזאה שלא בקרן דרומית מערבית. יש אומרים שהזאה זו פסולה, מכיון שיש מקור בתורה שעליה להעשות במקום בו מגישים את המנחה, בקרן דרומית מערבית. מכמה מקורות נראה שדין זה הוא לכתחילה בלבד, ואינו מעכב, והעיקר הוא שההזאה תהיה בחצי התחתון של המזבח וכנגד היסוד.

יש להעיר על ההבדל בין קביעות מקומה של עולת העוף לזו של חטאת העוף. לגבי עולת העוף נקבע מקום חלופי לעת הצורך, שכאשר היא "רבה במזרח" – תיעשה במערב. אולם לגבי חטאת העוף לא נקבע מקום חלופי כשהיא "רבה במערב", וזאת מכמה טעמים (כולם ברדב"ז הל' מעה"ק ז,י): מקומה בקרן דרומית מערבית קבוע מדאורייתא (ולדעתו אף מעכב, כדלעיל); חטאת העוף מועטת יותר, שכן אינה באה בנדבה; ויכולים כהנים רבים לעשותה בבת אחת, מפני שאינם צריכים לעמוד על הסובב הצר, אלא על רצפת העזרה.

כשהיזה חלק מן הדם למעלה

כאמור, הגמ' תמחה על הפיסקה בברייתא: "היזה דמה בכל מקום – כשרה", והגיהה בה. רש"י (סד, ד"ה מאי קאמר) מציע ליישב את הברייתא, ש"היזה דמה" פירושו שהיזה חלק מדמה, ולבסוף היזה למטה מחוט הסיקרא;

(ויקרא חובה פרק יח, ח) מסביר אחרת: חוט הסיקרא אינו צבע גרידא, אלא בליטה במזבח, והיא מעכבת את הדם שמעליה מלהישפך ליסוד.

12. ראייה מסוימת לדעה זו מכך שהגמ' מגיהה את הברייתא, ולא פירשה ש"היזה דמה בכל מקום כשרה" היינו אפילו בקרן אחרת, ובלבד שיהיה למטה.

13. אך מצאנו כיצא בזה, שדבר המעכב נלמד מדבר שאינו מעכב (ירושלמי יומא פ"א ה"א). ועוד, שאמנם ההגשה אינה מעכבת, אבל אפשר שקרן דרומית מערבית מעכבת בהגשה, כלומר שאם הגיש במקום אחר – חובה לכתחילה לשוב ולהגיש (טהרת הקודש סד, א; ועיין בזבח תודה, שדבריו בנקודה זו משתמעים לשני פנים).

במזבח, ולא הזכיר את העזרה. יש שפירשו שטעמו כדעת הראב"ד לעיל, שיש להסמיך את המליקה להזאה כדי שלא ישפך הדם, אבל המליקה כשלעצמה כשרה בכל מקום בעזרה (חק נתן; ליקוטי הלכות). ויש שפירשו שלדעתו הלימוד ממנחה נאמר לגבי כל מעשי החטאת, המליקה וההזאה, ולכן חובה מדאורייתא שתהא בקרן זו, אלא שהדבר אינו מעכב (גרי"ז מנחות ב, ב)¹⁰.

הזאת הדם

שתי הלכות נאמרו על מקום ההזאה: שתהיה בקרן דרומית מערבית, כדברי הגמ' הנ"ל: "זה היה מקומה [בקרן דרומית מערבית] – להזאתה", ופירשו רש"י ותוס', שהלימוד ממנחה נאמר על ההזאה בלבד. ושתהיה בקיר התחתון של המזבח (ברייתא להלן סד, ב), מחוט הסיקרא ולמטה, על פי הכתוב: "והזה מדם החטאת על קיר המזבח, והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח" – "קיר שהשיריים שלו מתמצין ליסוד"¹¹.

בברייתא (סג, ב) נאמר: "היזה דמה בכל מקום – כשרה; היזה ולא מיצה – כשירה, ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש". הגמ' תמחה "מאי קאמר?", ופירש רש"י: כיצד מתיישב ההכשר "בכל מקום" עם התנאי "ובלבד"? לפיכך הגמ' מגיהה בברייתא: "מיצה דמה בכל מקום במזבח כשירה", והסיפא מנמקת את הרישא, שהמיצוי אינו מעכב. ברייתא זו מלמדת שההלכה השניה לעיל, שהדם יגיע לקיר התחתון, מעכבת.

במפרשים מצאנו דיון באשר להלכה הראשונה, הזאה בקרן דרומית מערבית: יש אומרים שאף היא מעכבת, שהרי היא נלמדת מן התורה (רדב"ז הל' מעשה הקרבנות ז,י, בתירוצו הראשון; צאן קדשים)¹². ויש אומרים שאינה מעכבת, שכן היא נלמדת מהגשת המנחה, וההגשה עצמה אינה מעכבת (שפת אמת; זבח תודה)¹³. וכך משמע מלשון הברייתא: "ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש", שכל מקום בחצי התחתון של המזבח הרי זה כשר. וכן מלשון הרמב"ם הנ"ל: "וכל מקום מן המזבח כשר למליקתה, ובלבד שיזה דמה למטה מאמצע המזבח" (זבח תודה). ראייה נוספת לדבר מן הספרא (ויקרא חובה פרק יח, ח), שהביאה רק את ההלכה להוות על הקיר התחתון, ולא את ההלכה של קרן דרומית מערבית.

בתוספתא (זבחים ז, ב) נאמר: "ובלבד שיתן מדם הנפש למטה כנגד היסוד", ומשמע שאמנם קרן דרומית מערבית

10. הגרי"ז מבאר, שהלימוד שההזאה תהיה בקרן דרומית מערבית אינו רק על מקום מתן הדם, אלא גם על המקום בו עומד הכהן ועושה את עבודת מתן הדם (ראה כעין זה לגבי עולת העוף במערכה קסד הערה 10), ומכיוון שכך ניתן ללמוד מעבודה זו על שאר מעשי החטאת, שיהיו גם הם באותו מקום.

11. לכאורה על פי דרשה זו גם האמה שמעל חוט הסיקרא ראויה לכך, שכן הדם הניתן עליה ישפך ליסוד. הראשונים מבארים, שמכיוון שקבעה התורה את חוט הסיקרא בחצי המזבח כמבדיל בין שני חלקיו, הרי שיש בו שני קירות, ועל כרחו הקיר האמור כאן הוא התחתון, כי כל חלק בו ראוי שהדם ימצה ליסוד, מה שאין הקיר העליון (תוס' סד, ב ד"ה ואיזה ושטמ"ק שם אות יא). רבנו הלל בפירושו לספרא

החטאת: שיטת כמה ראשונים שצריך למולקה במזבח דווקא (ראב"ד), ויש שהגדירו יותר, שתהא במקום המיועד להזאה, בקרן דרומית מערבית ולמטה מחוט הסיקרא (רמב"ם; תוס' במנחות). טעמו של דבר, כדי שהדם לא ישפך לפני הזאתו (תוס'; ראב"ד; חק נתן בדעת הרמב"ם). ויש אומרים שכך הדין מדאורייתא לכתחילה, שהמליקה תהיה במזבח (קרית ספר) ובקרן זו דווקא (גרי"ז בדעת הרמב"ם). שיטה אחרת בראשונים, שכל העזרה כולה כשרה למליקה (רו"ה).

הזאת הדם צריכה להעשות למטה מחוט הסיקרא, ובקרן דרומית מערבית, וזאת מדאורייתא. היזה למעלה מחוט הסיקרא – הזאתו פסולה. היזה למטה, אך לא בקרן דרומית מערבית – יש פוסלים (צאן קדשים), ויש מכשירים (זבח תודה, וכן משמע ברמב"ם ובתוספתא ובספרא), ובלבד שיזה כנגד היסוד (תוספתא).

כשהיזה למעלה מחוט הסיקרא ואחר כך למטה, דין החטאת תלוי בשאלה האם "שלא במקומו כמקומו דמי" נאמר גם בעוף, והאם מיצוי הדם מעכב בחטאת.

סיכום

ודוחה, ש"היזה דמה" משמעו – כל דמה. מדבריו משתמע שמבחינת פירוש הברייתא אי אפשר לפרשה כך, אבל מצד הדין אכן במקרה זה תהיה החטאת כשרה. כך גם פוסק הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות ז, ט): "ואם היזה בכל מקום – כשרה, והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש"¹⁴.

הדבר מעורר שאלה מצד דין "שלא במקומו – כמקומו דמי" (לדעת שמואל לעיל כו, ב), ולפיו המזה דם על המזבח שלא במקום הראוי לו – הרי זה מכפר, והקרן עלה לבעליו, אבל הבשר לא הותר באכילה. מעתה, ההזאה למעלה ראויה לכפר, ואם כן ההזאה למטה אינה מכפרת, וממילא גם אינה ראויה להתיר את הבשר באכילה (גמ' לעיל כו, א), ומה התועלת בה? ניתן ליישב, שבעוף "שלא במקומו – לאו כמקומו דמי" (ראה להלן מערכה קסד). ולפי מה שפסק הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות ז, ט) שמיצוי חטאת העוף מעכב, ההזאה שלמעלה לא הועילה כלל, כי אינה מספיקה לכפר (מקדש דוד, סי' כח, א).

נחלקו המפרשים בשאלה האם יש מקום קבוע למליקת

מערכה קנה. מקום הגשת המנחה (סג, ב)

מערבית של המזבח. בברייתא נאמר שזוהי דעת חכמים, ולמדו זאת מהמילים "לפני ה'", שמשמעם – במערב, מול פתח ההיכל, ומאידך, "אל פני המזבח" הוא הדרום, כי "פני המזבח" הם הכניסה אליו, דהיינו, הצד שבו הכבש. לפיכך יש להגיש את המנחה לחודה של הקרן, כלומר, לזוית המזבח, ובכך מתקיימים שני הדברים באופן חלקי².

ר' אלעזר³, לעומת זאת, סובר שיש להגיש את המנחה בדרומה של הקרן דווקא, משום שגם מקום זה נקרא "לפני ה'", כי לדעתו המזבח כולו עומד בחצי הצפוני של העזרה, ונמצא שקצהו הדרומי עומד לפני פתח ההיכל⁴. מכל מקום, גם לדעתו יש לקרב את המנחה לקרן הדרומית מערבית ככל הניתן, וזאת, כדי לקיים "לפני ה'" (רש"י בסוטה יד, ב).

הוזכר הדבר.

3. בגמ' לפנינו "ר"א", וברש"י "ר' אליעזר", אבל ברוב כתבי היד כאן ובספרא (צו פרשתא ב, ה) "ר' אלעזר". לעומת זאת במקבילה בסוטה יד, ב בכתה"י "ר' אליעזר".

4. יש להבהיר יותר את נקודת המחלוקת בין התנאים, האם נחלקו רק במקום המזבח או גם בהגדרת המקום שנחשב "לפני ה'". בראשונים מצאנו שלושה פירושים בדברי תנא קמא, מה הדין לפי ההוה-אמינא "יכול במערב", ומה ההבדל בינה לבין המסקנה בהגדרת "לפני ה'", וממילא – מה ההבדל בין דעת תנא קמא לדעת ר' אלעזר:

א. רש"י במנחות (יט, ב ד"ה יכול במערב) מפרש, שבהוה-אמינא "יכול במערב" פירושו כנגד פתח ההיכל דווקא, ובמסקנה למדנו מ"אל פני המזבח" ש"לפני ה'" אינו ממש כנגד הפתח, ואילו לדעת ר' אלעזר "לפני ה'" הוא כנגד הפתח (וכך נתבארה דעת ר' אלעזר גם ברש"י כאן ובפירוש הראב"ד לת"כ צו פרשתא ב, ה).

ב. רש"י בסוטה (יד, ב ד"ה הקרב) כותב, ש"לפני ה'" היינו לפני ההיכל וכתלי

נאמר בתורה: "והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לה", והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח. והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה" (ויקרא ב, ח-ט). כמו כן נאמר: "וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח. והרים ממנו בקומצו..." (ויקרא ו, ז-ח). מכאן, שלפני קמיצת המנחה והקטרת הקומץ יש להגיש את המנחה כולה אל המזבח, כלומר, שהכלי ובו המנחה יגע במזבח¹, והגשה זו נעשית "לפני ה'" ו"אל פני המזבח". הסוגיה מבררת את המקום המדויק אליו יש להגיש את המנחה.

מחלוקת התנאים וביאורה

במשנתנו נאמר שהגשת המנחה נעשית בקרן הדרומית

14. בלחם משנה תמה עליו, והבין ברש"י שחובה שכל הדם יזוה למטה, אך עיין בקרן אורה.

1. רש"י ד"ה ודיו, על פי הגמ' בסוטה יד, ב, וכן כתב רש"י שם ד"ה ומגישה: "מגיע את הכלי לקרן". כן מוכח מההוה-אמינא בסוטה שם שיש להגיע את המנחה עצמה, ובלשון המאירי שם: "שאיין צריך שיגיע המנחה עצמה בקרן, ר"ל שיכוף הכלי עד שיהא נוגע במזבח, אלא דיו שיגיענה שם עם הכלי" (ובירושלמי סוטה פ"ג ה"א הסתפקו בדבר, האם צריך שהמנחה עצמה תגע במזבח). ברמב"ם בהל' מעשה הקרבנות (יג, ב) לא נתפרש עניין הנגיעה במזבח, אבל בפירושו למנחות (ה, ה), במהדור הרב קאפח) כתב: "ההגשה היא הצמדת הדבר לקרן המזבח" (בתרגום הנדפס בגמרות נקט לשון הגשה גרידא, אבל התרגום המדויק יותר הוא לשון חיבור או חיבוק. מפי הרב יצחק שילת שליט"א).

2. רש"י בסוטה (יד, ב ד"ה כנגד חודה) כותב שעיקרו של הכלי למערב ומיעוטו בדרום, כנראה משום שהפסוק מציין תחילה את "לפני ה'" ורק אחר כך "אל פני המזבח". בסוגיות המקבילות רש"י לא מציין זאת, וגם ברמב"ם להלן לא